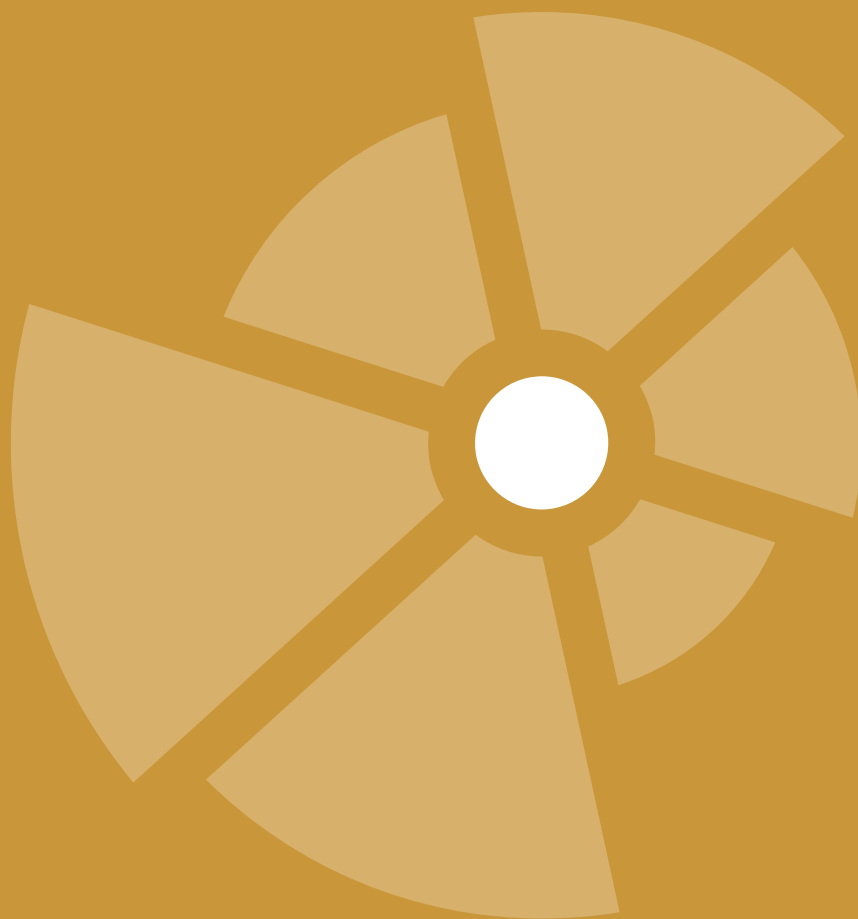

Advies over de Natuurdoelanalyse Dinkelland, provincie Overijssel

1. Het advies van de Ecologische Autoriteit

De provincie Overijssel heeft een natuurdoelanalyse (NDA)¹ opgesteld voor het Natura 2000-gebied Dinkelland. Deze analyse moet duidelijk maken of de huidige en geplande maatregelen voldoende zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelen van dit gebied te kunnen realiseren. De provincie Overijssel heeft de Ecologische Autoriteit gevraagd te toetsen of de NDA voldoet aan de actuele wetenschappelijke inzichten. Dit advies bevat de resultaten van deze toetsing.

Wat staat er in de natuurdoelanalyse Dinkelland?

Het gebied Dinkelland, 532 ha. groot, bestaat uit het beekdal van de Dinkel met een aantal zijbeken en een drietal gevarieerde deelgebieden bestaande uit heideterreinen langs de Puntbeek en Rammelbeek, te weten Punthuizen, Stroothuizen en het Beuninger Achterveld. Zie voor de ligging hiervan de kaarten in figuur 1 en 2. Het gebied Dinkelland kent in totaal twintig habitattypen en is daarnaast aangewezen voor drie habitatrichtlijnsoorten.

Volgens de NDA staan veel van de aanwezige natuurwaarden in het natuurgebied onder druk. Voor alle aangewezen habitattypen is geconcludeerd dat verslechtering niet is uit te sluiten. De instandhoudingsdoelstellingen voor dit gebied zijn op de langere termijn niet in zicht. In andere gevallen ontbreekt de noodzakelijke informatie om te kunnen onderbouwen dat habitats niet verslechteren. De NDA benoemt als drukfactoren onvoldoende hydrologische condities, geïsoleerde en versnipperde ligging en de (te hoge) stikstofdepositie.

De NDA geeft een overzicht van de op basis van het beheerplan Dinkelland² en de PAS-gebiedsanalyse³ voorgenomen maatregelen en de staat van uitvoering daarvan. Het merendeel hiervan is nog niet of maar deels uitgevoerd. Het huidige maatregelenpakket (waaronder ook beheermaatregelen) wordt als niet toereikend beschouwd om op langere termijn de instandhoudingsdoelen te behalen. Aanvullende maatregelen zijn volgens de NDA nodig om de stikstofdepositie verder omlaag te brengen. Daarnaast zijn voor het behalen van de doelen ook aanvullende hydrologische herstelmaatregelen noodzakelijk die invloed kunnen hebben op de omgeving van het Natura 2000-gebied. Om verdere verslechtering te voorkomen en de habitats uit te breiden en te verbeteren, is een inrichtingsplan voor interne maatregelen opgesteld voor het Dinkeldal⁴ en de deelgebieden Punthuizen, Stroothuizen, Beuninger Achterveld⁵. Een inrichtingsplan voor externe maatregelen is in ontwikkeling, maar nog niet in uitvoering.

Wat is het oordeel van de Ecologische Autoriteit?

De NDA is beknopt en geeft een overzicht van de uitgevoerde maatregelen en het verwachte doelbereik daarvan. Op hoofdlijnen is duidelijk welke uitwerking deze maatregelen (zullen) hebben. De NDA stelt terecht dat er ook daarna nog knelpunten in het gebied zijn, dat verslechtering van de (stikstofgevoelige) habitats niet uit te sluiten is en dat het waarschijnlijk is dat (mede door de hoge stikstofdepositie) de doelen voor verschillende habitattypen met het huidige maatregelenpakket niet wordt gehaald.

De Ecologische Autoriteit constateert dat de NDA op een aantal onderdelen tekortschiet. De NDA zelf geeft beperkt inzicht in het functioneren van het huidige ecologische systeem. Dit is noodzakelijk om navolgbaar

¹ Eenheid Natuur en Milieu, Natuurdoelanalyse Dinkelland, Provincie Overijssel, maart 2023.

² Eenheid Natuur en Milieu, Natura 2000-beheerplan Dinkelland, september 2016.

³ https://www.natura2000.nl/sites/default/files/PAS/Gebiedsanalyses_vigerend/049_Dinkelland_gebiedsanalyse_31-10-17_OV.pdf.

⁴ Sweco, Inrichtingsplan Dinkeldal Zuid, mei 2020.

⁵ Tauw, Inrichtingsplan Punthuizen, Stroothuizen, Beuninger Achterveld, Staatsbosbeheer, oktober 2017.

conclusies en de effectiviteit van maatregelen te kunnen onderbouwen. In de NDA is een overzicht opgenomen van geprogrammeerde maatregelen. Deze zijn slechts voor een deel uitgevoerd. Het is niet duidelijk op welke wijze deze maatregelen zijn geborgd en wanneer de maatregelen worden uitgevoerd.

Vanwege de voortschrijdende verslechtering van de habitattypen in het gebied adviseert de Ecologische Autoriteit om de (aanvullende) maatregelen uit te voeren waarvan vaststaat dat ze nodig en (ecologisch) effectief zijn. Hiermee kan voorkomen worden dat de habitats en leefgebieden in het natuurgebied ondertussen nog verder verslechteren, wat strijdig is met de wet, en het behalen van de doelen nog verder bemoeilijkt. Dit geldt bijvoorbeeld voor:

- Aanvullende maatregelen, zowel binnen als buiten het gebied, die de gewenste **(eco)hydrologische omstandigheden** voor herstel van habitattypen als blauwgraslanden en vochtige heide- en andere habitats creëren, mede met het oog op de verwachte effecten van klimaatverandering (in hoofdstuk 3 is de gebiedspecifieke uitwerking opgenomen).
- Bronmaatregelen die het teveel aan **stikstofdepositie** en de effecten daarvan in het gebied tegengaan.

De Ecologische Autoriteit constateert dat het treffen van de maatregelen uit de NDA bijdragen aan verbetering van de condities in het gebied, maar op zichzelf nog niet voldoende zekerheid bieden dat (verdere)verslechtering van de habitats in Dinkelland kan worden voorkomen. Door het ontbreken van gegevens in de NDA kan niet goed worden bepaald hoe groot de opgave is voor het realiseren van alle instandhoudingsdoelen en welke maatregelen op welke exacte locatie het meest geschikt zijn. Daarmee is wel de richting, maar niet de precieze omvang van het maatregelenpakket te bepalen. Deels betreft dit zaken die verbeterd en aangevuld moeten worden in de systematiek van vrijwel alle NDA's van Overijssel. Dit wordt uitgewerkt in hoofdstuk 2. Anderzijds gaat het om gebiedspecifieke zaken, waarop de NDA aangepast moet worden. Dit wordt uitgewerkt in hoofdstuk 3.

Vul de NDA daarom aan op de volgende punten:

- **Conclusie beter onderbouwen.** De conclusie 'nee, tenzij' wordt onderschreven door de Ecologische Autoriteit. Echter dient deze beter te worden onderbouwd (met de hieronder gevraagde extra informatie), zodat de conclusies in de NDA navolgbaar zijn. Neem essentiële gebiedsinformatie, die nodig is voor de navolgbaarheid van de conclusies, op in de NDA en verwijst naar achterliggende bronnen voor detailinformatie.
- **Kwantitatieve doelen.** Maak duidelijk hoe instandhoudingsdoelen kunnen worden vertaald naar kwantitatieve doelen voor de oppervlakte (voor bijvoorbeeld de oppervlakte blauwgrasland waarnaar op langere termijn gestreefd wordt) en kwaliteit van habitats. Geef ook inzicht in de kwaliteit van habitattypen bij aanmelding, in de huidige situatie en beschrijf de trends die daaruit afleidbaar zijn.
- **Inzicht in ecologisch systeem.** Maak een actuele, gebiedsdekkende en gedetailleerde landschapsecologische systeemanalyse (LESA) met daarin ook de recente ontwikkelingen in het natuurgebied. Hieruit kan worden afgeleid welke ecologische condities nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te bereiken. Maak gebruik van beschikbare bronnen, maar benut waar mogelijk ook informatie van lokale terreinbeheerders. Op de website van OBN staat uitgebreid beschreven hoe een LESA kan worden opgesteld.⁶ Raadpleeg ook de handreiking NDA.⁷
- **Uitvoering en effectiviteit bestaande en aanvullende maatregelen.** Geef een beter inzicht in de wijze waarop maatregelen uit de PAS gebiedsanalyse uiteindelijk zijn of zullen worden uitgevoerd. Geef vervolgens inzicht in de verwachte effectiviteit van de uitgevoerde en geprogrammeerde maatregelen en het resulterende doelbereik, in de resterende knelpunten en daarmee in benodigde aanvullende maatregelen. Deze zijn denkbaar op het gebied van bodemherstel, hydrologie, recreatie en verbindingzones en zullen ook buiten het gebied moeten plaatsvinden (extern).

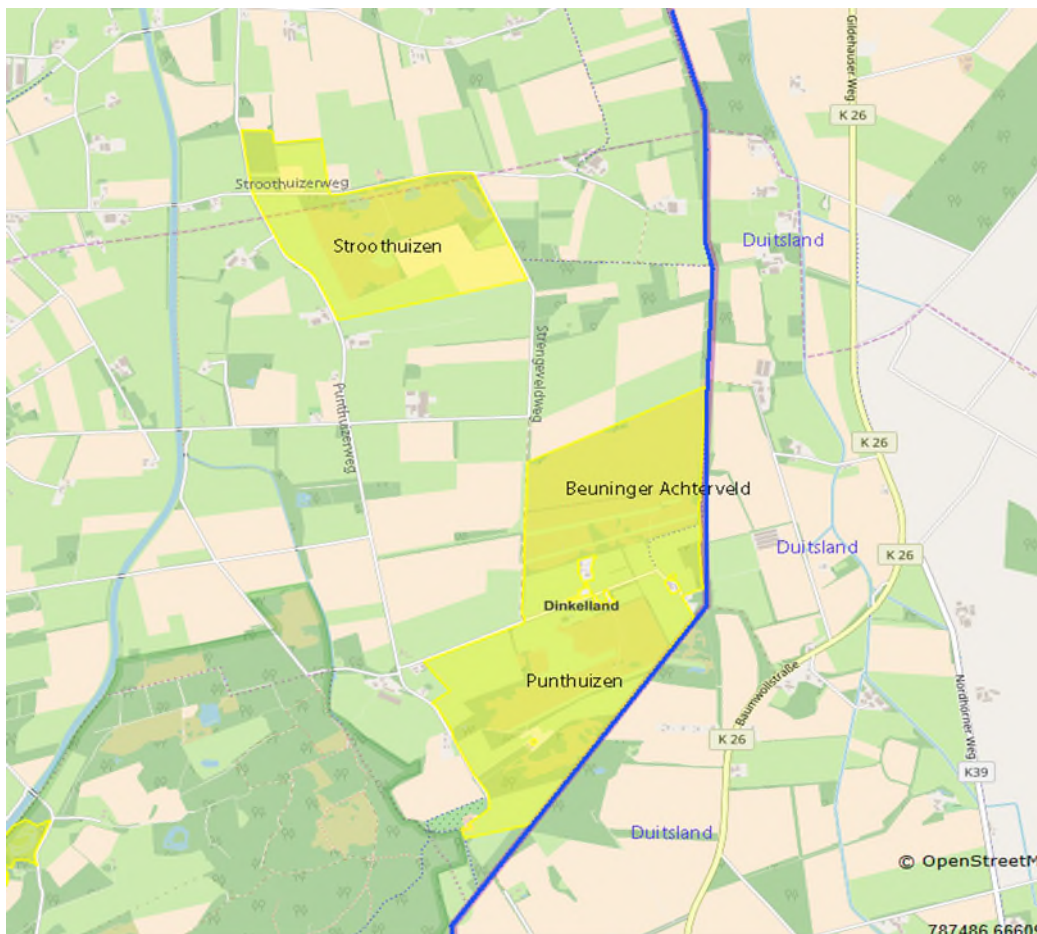
⁶ <https://www.natuurkennis.nl/thema-s/Landschapsecologische-systeemanalyse/lesa/lesa/>.

⁷ Handreiking Natuurdoelanalyse. Bedoeld voor eerste cyclus NDA. BIJ12, juni 2022.

- **Kennis- en monitoringsprogramma.** Er ontbreken gegevens over de aanwezigheid van typische en kenmerkende soorten in de huidige situatie. Ook het voorkomen van de aangewezen habitatsoorten (beekprik, bittervoorn en rivierdonderpad) is zeer beperkt in beeld. Neem dit op in het kennis- en monitoringsprogramma voor Dinkelland. Doe dit in overleg met terreineigenaren en -beheerders, wanneer er leemten zijn in gedocumenteerde gebiedsinformatie.

De Ecologische Autoriteit concludeert dat (verdere) verslechtering van alle aangewezen habitattypen in Dinkelland niet is uitgesloten. Hierdoor zijn uitbreidings- en verbeterdoelen eveneens niet in zicht. Het is niet toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen totdat verdere verslechtering optreedt.⁸ De in de NDA opgenomen richtingen voor nieuwe maatregelen bieden een aantal, maar nog onvoldoende, aanknopingspunten om de Natura 2000-doelen met het gebiedsprogramma te behalen. Door het ontbreken van informatie kan niet goed worden bepaald hoe groot de opgave is voor het realiseren van alle instandhoudingsdoelen.

Hoofdstuk 2 gaat in om generieke adviezen die betrekking hebben op alle NDA's die door Overijssel zijn uitgebracht. Hoofdstuk 3 bevat de gebiedspecifieke adviezen voor Dinkelland met een toelichting op het oordeel. In hoofdstuk 4 staan adviezen van de Ecologische Autoriteit voor het provinciale gebiedsprogramma.

Figuur 1: Ligging deelgebieden binnen Dinkelland: Stroothuizen, Punthuizen en Beuninger Achterveld (Bron: Provinciaal inpassingsplan Dinkeldal-Zuid).

⁸ Zie paragraaf 3 van de [interpretation guide Natura 2000-beheer](#) en dit arrest van het Europese Hof: C-418/04.

Figuur 2: Natura 2000-gebied Dinkelland, met stroomgebied van de Dinkel en ten noorden daarvan de deelgebieden Stroothuizen, Punthuizen en Beuninger Achterveld (Bron: www.natura2000.nl).

Waarom een natuurdoelanalyse?

Het Rijk ziet dat de kwaliteit van natuur onder druk staat door intensief land- en watergebruik en door klimaatverandering. Met de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) en het bijbehorende programma⁹ wil zij dit aanpakken door vast te leggen dat de stikstofdepositie omlaag gebracht moet worden en de natuur verbeterd moet worden.

Ook is vastgelegd dat per Natura 2000-gebied een natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld moet worden. Uit deze NDA's moet blijken wat de actuele kwaliteit van de natuur in het gebied is, welke knelpunten er zijn en hoe de gestelde natuurdoelen behaald kunnen worden. De NDA's bieden input voor gebiedsprogramma's, waarin wordt opgenomen welke maatregelen¹⁰ daadwerkelijk genomen zullen worden. Daarin zal ook een afweging plaats moeten vinden tussen de Natura 2000-doelen en andere ecologische doelen, bijvoorbeeld die van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Advies van de Ecologische Autoriteit

De provincie Overijssel heeft de NDA over de Dinkelland voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit. Zij toetst of alle essentiële (ecologische) informatie in de NDA werd betrokken, zodat de NDA een degelijke onderbouwing is voor besluiten over gebiedsplannen en -programma's.¹¹ In de bijlage van dit advies staan de werkwijze van de Ecologische Autoriteit, de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens. Alle documenten die bij het advies zijn gebruikt zijn te vinden door nummer 5082 op www.ecologischeautoriteit.nl in te vullen in het zoekvak.

⁹ Het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering. <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2022-05/Ontwerpprogramma-Stikstofreductie-en-Natuurverbetering.pdf>. Het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering geeft invulling aan de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering (WSN). In deze wet is vastgelegd dat de stikstofdepositie omlaag gebracht moet worden en de natuur verbeterd moet worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen en soorten (alsnog) te realiseren.

¹⁰ Zie voor de reikwijdte van deze maatregelen de interpretation guide Natura 2000-beheer, lid 2.4, hieruit: 'De instandhoudingsmaatregelen kunnen de vorm aannemen van "passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen" en "zo nodig" de vorm van "passende beheersplannen".'
https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/Provisions_Art_6_nov_2018_nl.pdf.

¹¹ Zie het instellingsbesluit: stcrt-2022-24607.pdf (<https://www.officielebekendmakingen.nl>).

2. Generieke adviezen NDA's in Overijssel

De Ecologische Autoriteit heeft inmiddels meerdere adviezen uitgebracht aan de provincie Overijssel over haar NDA's. Hieruit komen algemene opmerkingen en adviezen naar voren die voor de tot nu toe beoordeelde NDA's (verder 'de NDA's') van de provincie Overijssel van toepassing zijn. In dit hoofdstuk beschrijft de Ecologische Autoriteit deze algemene adviezen en geeft zij aan met welke informatie alle NDA's van Overijssel aangepast en aangevuld moet worden. Naar het oordeel van de Ecologische Autoriteit is deze informatie essentieel om het belang van beschermde natuur volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming van de provincie Overijssel over de maatregelen om de natuurdoelen in de betreffende Natura 2000-gebieden te realiseren.

De Ecologische Autoriteit volgt in haar oordeelsvorming de 'Handreiking Natuurdoelanalyse'¹², haar eigen advies over deze Handreiking¹³ en het document 'Onderbouwing beoordeling herstelmaatregelen' van de Taakgroep Ecologische Onderbouwing.¹⁴

2.1 Algemene opmerkingen

De Ecologische Autoriteit constateert bij de NDA's van Overijssel dat er voor essentiële informatie naar literatuur en externe documentatie wordt verwezen, zonder dat de inhoud daarvan in de NDA is samengevat. De NDA moet een volledige analyse op hoofdlijnen presenteren, die voor de lezer zelfstandig leesbaar is en waarin conclusies navolgbaar zijn, zonder daarvoor achtergronddocumenten te hoeven raadplegen. Voor meer gedetailleerde informatie kan wel verwezen worden naar bijlagen en externe documentatie.

Alleen op deze manier kan de NDA doelmatig ingezet worden in het vervolgproces richting het vaststellen van het gebiedsprogramma en dienen als (compact) naslagwerk. De NDA moet daarom een complete en actuele beschrijving geven van de ontwikkeling van habitattypen en (leefgebieden van) soorten in het Natura 2000-gebied, en de factoren die daarop van invloed zijn (landschapsecologisch systeem, drukfactoren en maatregelen). Zo wordt het 'verhaal' van het gebied duidelijk, hetgeen ook helpt in het gebiedsproces.

Daarnaast valt het op dat de NDA's wel expert judgement bevatten, maar dat dit beknopt is en het ook niet duidelijk wordt in hoeverre gebiedskennis daarbij benut is. Tijdens gesprekken van de Ecologische Autoriteit met gebiedsbeheerders blijken deze niet altijd betrokken te zijn bij het opstellen van de NDA's. Maak daarom in het algemeen meer (en beter navolgbaar) gebruik van aanwezige kennis van bijvoorbeeld gebiedsbeheerders en -ecologen bij het opstellen van de NDA's. Actualiseer en kwantificeer met deze kennis de landschapsecologische systeemanalyse (LESA) en habitatanalyse, benut het bij reconstructie van de referentiesituatie, bij de knelpuntenanalyse en het benoemen van (richtingen voor) nieuwe maatregelen.

Als laatste valt in algemene zin op dat de Overijsselse NDA's alleen ingaan op stikstofgevoelige habitattypen. Echter, voor een integraal beeld van het gebied dient een NDA alle habitattypen en habitatsorten (dus ook niet-stikstofgevoelige) te behandelen, voor zover deze landschapsecologisch samenhangen. Anders is het mogelijk dat ongewenste neveneffecten van maatregelen op andere doelen niet in beeld komen.

¹² Handreiking Natuurdoelanalyse. Bedoeld voor eerste cyclus NDA. BIJ12, juni 2022.

¹³ Advies over de Handreiking Natuurdoelanalyses. Ecologische Autoriteit, oktober 2022.

¹⁴ Ondersteuning beoordeling herstelmaatregelen. Taakgroep Ecologische Onderbouwing, 14 december 2022.

De Ecologische Autoriteit adviseert om de NDA's aan te vullen op de volgende punten:

- Zorg ervoor dat de NDA zelfstandig leesbaar is. Maak gebruik van kaartmateriaal, tabellen, grafieken en dergelijke om conclusies te verduidelijken. Neemt bij verwijzingen naar achtergronddocumenten de conclusies en onderbouwing over in de NDA en verwijs duidelijk naar het betreffende achtergrondrapport.
- Neem, als die bestaat en ernaar verwezen wordt, een samenvatting van de LESA¹⁵ op met verwijzingen naar achtergronddocumenten.
- Benut aanwezige gebiedskennis van terreinbeherende organisaties en andere externe partijen betrokken bij de Natura 2000-gebieden in de provincie Overijssel.
- Beschouw de effectiviteit van maatregelen voor alle habitattypen en leefgebieden van soorten waar het gebied voor is aangewezen, voor zover deze landschapsecologisch met elkaar samenhangen.

2.2 Natura 2000-doelen

In het aanwijzingsbesluit voor de Natura 2000-gebieden zijn de instandhoudingsdoelen geformuleerd in termen van 'behoud' of 'uitbreiding' van oppervlakte en 'behoud' of 'verbetering' van kwaliteit. In de Overijsselse NDA's zijn deze doelen overgenomen uit het aanwijzingsbesluit. Daardoor ontbreken kwantitatieve en SMART¹⁶-geformuleerde doelen. Er is geen kwantitatieve uitwerking van de doelen naar omvang, tijd en ruimte en daardoor kan de provincie niet goed weten waar ze in het gebiedsprogramma op moet sturen. Om de doelen wel te kwantificeren en te bepalen of deze worden bereikt zijn drie ijkmomenten van belang:

- Aanmelding van het gebied¹⁷ (bij een behoudsdoelstelling).
- Huidige feitelijke situatie.
- Doelsituatie (bij een verbeter- of uitbreidingsdoelstelling).

Om te kunnen bepalen of verslechtering wordt voorkomen moet uit de NDA blijken wat op het moment van aanmelding de staat van de natuur was (en wat de huidige staat is). Dit heet de referentiesituatie. Als deze informatie niet aanwezig is, dan zal de NDA deze situatie onderbouwd moeten reconstrueren. Neem dan een (onderbouwde) inschatting op van de toen aanwezige grootte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden. Gebruik hiervoor historische bronnen en bijvoorbeeld kennis van (voormalige) gebiedsbeheerders, goed gedocumenteerde soortwaarnemingen voor typische soorten of gebruik een bestaande vegetatiekartering uit een nabijgelegen jaar (zonder schattingen, maar op basis van daadwerkelijk gekarteerde arealen).

Voor het tot stand brengen van duurzaam systeemherstel kunnen ook omstandigheden nodig zijn die afwijken van het moment van aanmelding, bijvoorbeeld omdat al veel verslechtering van abiotische condities had plaatsgevonden. Een goed beeld van de abiotische randvoorwaarden die nodig zijn om de doelen te halen, en hoe zich dit verhoudt tot de huidige situatie in het gebied is daarom ook essentiële informatie voor een NDA.

De NDA's van Overijssel bevatten geen informatie over (of verwijzing naar) de referentiesituatie en doen ook geen poging deze te reconstrueren.

De Ecologische Autoriteit adviseert om de drie ijkmomenten in de NDA te beschrijven. Werk de instandhoudingsdoelstellingen uit naar omvang (oppervlakte/populatie), kwaliteit, plaats (waar) en tijd (wanneer). Als de situatie bij aanmelding niet beschikbaar is, moet deze worden gereconstrueerd. Geef daarbij in de NDA aan op welke informatie deze reconstructie zich baseert.

¹⁵ Landschapsecologische Systeemanalyse.

¹⁶ Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.

¹⁷ In de praktijk is dit in Nederland vaak het moment van aanwijzing.

2.3 Systeemanalyse

Systeeminzicht is de kern van een NDA. Alleen met een goed inzicht in het (landschapsecologische) systeem is het mogelijk om de huidige situatie en de potenties die het gebied heeft voor verdere ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van habitattypen en leefgebieden te bepalen. Het is dus essentieel om vast te stellen welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te behalen.

Landschapsecologische systeemanalyse (LESA)

Voor alle gebieden van Overijssel zijn LESA's opgesteld. De NDA's van Overijssel geven echter geen duidelijk en navolgbaar beeld over de huidige landschapsecologische toestand van het gebied. Dat komt doordat de NDA's:

- Verwijzen naar LESA's uit beheerplannen of PAS-gebiedsanalyses van de natuurgebieden, maar geen samenvatting geven van de (belangrijkste conclusies van de) LESA.
- Niet beschrijven hoe en welke informatie uit de LESA vervolgens is benut bij het opstellen van de knelpuntenanalyse en bij het formuleren van maatregelen.
- Niet onderbouwen of de LESA's compleet en actueel zijn. Daardoor wordt niet duidelijk of inmiddels wijzigingen zijn opgetreden, bijvoorbeeld in de grondwaterstanden, waterlopen et cetera.

Analyse van de huidige situatie

Naast inzicht in de referentie- en doelsituatie is om te concluderen of de natuur verbetert of verslechterd, en gestelde doelen worden behaald, inzicht in de huidige situatie nodig. Een gedegen trendanalyse van de habitats is hierbij van grote toegevoegde waarde en soms ook essentieel. Hierin wordt beoordeeld hoe de habitattypen en (leefgebieden van) soorten zich sinds de referentiesituatie hebben ontwikkeld.

De Ecologische Autoriteit adviseert om in de NDA's:

- De belangrijkste punten uit de LESA op te nemen en hoe deze informatie benut is bij het opstellen van de knelpuntenanalyse en bij het formuleren van maatregelen. Beschrijf ook of de LESA compleet en actueel is.
- Voor het bepalen van de huidige situatie een zo recent mogelijke informatie, zoals een habitattypenkaart, te gebruiken.
- De ontwikkeling (trends) van de oppervlakte en kwaliteit van habitats en leefgebieden vanaf de referentiesituatie af te zetten tegen de (nader uitgewerkte) instandhoudingsdoelstellingen.
- De potentie voor uitbreiding van de oppervlakte van de habitats binnen de begrenzing in beeld te brengen.

2.4 Drukfactoren- of knelpuntenanalyse

Hoofdstuk 4 van de NDA's geeft een overzicht van de verschillende knelpunten in het gebied met een samenvattende tabel. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar het beheerplan en de PAS-gebiedsanalyse.

Het valt op dat de drukfactor stikstofdepositie hierin uitgebreider wordt toegelicht dan andere drukfactoren. Zo wordt het (niet) functioneren van het hydrologisch systeem van de gebieden erg summier beschreven. De hydrologie kan ecologisch echter niet los gezien worden van stikstofeffecten binnen een gebied. Zo kan verdroging de effecten van stikstof in de bodem versterken door oxidatie van de veenbodem en kunnen planten gevoeliger worden voor verdroging door stikstofdepositie. Daarnaast blijkt, zoals hierboven al beschreven, onvoldoende hoe de informatie uit de LESA is benut bij het bepalen en analyseren van de knelpunten.

De Ecologische Autoriteit adviseert om alle relevante knelpunten in beeld te brengen en gedetailleerd te beschrijven. Ga ook in op achterliggende oorzaken van de knelpunten en relateer deze aan het verkregen systeeminzicht.

2.5 Bestaande maatregelen en verwacht effect daarvan

Hoofdstuk 5 van de Overijsselse NDA's gaat in op de geprogrammeerde herstelmaatregelen. Ze bevatten een overzichtstabel met maatregelen die aangeeft of de maatregelen wel of niet uitgevoerd zijn.

De Ecologische Autoriteit constateert dat:

- Niet duidelijk wordt hoe de maatregelen voortkomen uit de knelpuntenanalyse.
- Nog niet is gestart met uitvoering van de meeste (met name de complexe en externe) maatregelen.
- Niet duidelijk wordt of en hoe maatregelen geborgd zijn en op welke termijn geprogrammeerde maatregelen uitgevoerd worden.
- Niet blijkt wat de effectiviteit van de maatregelen is.

In de NDA is daardoor niet helder welke maatregelen relatief de meeste ecologische winst opleveren en welke maatregelen nodig zijn om de doelen te halen. Ten slotte is niet altijd te herleiden of maatregelen elkaar onderling hinderen, versterken of zelfs uitsluiten.

De Ecologische Autoriteit adviseert om in de NDA's aan te geven:

- Hoe de uitvoering van maatregelen geborgd is en wie daarvoor verantwoordelijk is.
- Op welk schaalniveau een maatregel genomen wordt.
- Wat het verwachte effect van de maatregel is en wat dit betekent voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen. Ga ook in op robuustheid van maatregelen in het licht van klimaatverandering.

2.6 Synthese en conclusie

In de NDA's staat dat, zelfs na uitvoering van alle vastgestelde maatregelen, verslechtering van (bijna) alle geanalyseerde habitattypen, en waar van toepassing leefgebieden van soorten, niet is uit te sluiten¹⁸ en dat de instandhoudingdoelstellingen buiten bereik zijn (eindoordeel: nee, tenzij). Dit komt omdat de gebieden onder druk staan van stikstofdepositie en een onvoldoende functionerend hydrologisch systeem. Ook na uitvoering van de genoemde maatregelen zullen ze nog steeds onder druk staan. Verschillend per gebied spelen ook andere drukfactoren, zoals invasieve exoten of recreatie.

De Ecologische Autoriteit constateert dat niet duidelijk wordt aangegeven of al verslechtering is opgetreden, terwijl hier in de NDA's wel aanleiding toe is. Dit blijkt dan bijvoorbeeld uit het expertoordeel. In een enkel geval wordt verslechtering geconstateerd, maar is dit niet voldoende onderbouwd.

De Ecologische Autoriteit constateert dat het nemen van maatregelen urgent is. Het is niet toegestaan om te wachten totdat verdere verslechtering of verstoring optreedt, voordat er maatregelen worden genomen.¹⁹ Daarom is het van groot belang een heldere conclusie te trekken over al opgetreden verslechtering en deze goed te onderbouwen.

¹⁸ Artikel 6 lid 2 van de Habitatrictlijn is voor deze situatie relevant: "De lidstaten treffen passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben." Passende maatregelen hebben een preventieve aard en gaan verder dan de maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. Zie ook: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/Provisions_Art_6_nov_2018_nl.pdf onder 3.

¹⁹ Zie paragraaf 3 van de [interpretation guide Natura 2000-beheer](#) en deze uitspraak van het Europese Hof: C-418/04.

De Ecologische Autoriteit adviseert om:

- Onderbouwing van de eindconclusies van de NDA's aan te scherpen door de genoemde punten in voorgaande paragrafen in dit advies op te volgen, zoals het nader duiden van de vegetatietrends en de al vastgestelde maatregelen. Naast een preciezere beoordeling geeft dit ook meer aanknopingspunten voor het formuleren van effectieve, aanvullende maatregelen.
- Zo snel mogelijk te starten met het treffen van maatregelen waarvan al bekend is dat ze ecologisch gezien effectief zijn, zoals hydrologische herstelmaatregelen en bronmaatregelen (voor stikstofreductie) en waarvan de ecologische neveneffecten gering zijn.

Aanvullende maatregelen

Omdat, zoals hierboven beschreven, ook na uitvoering van alle huidige en nog geprogrammeerde maatregelen er 'restproblemen' in het gebied overblijven is het duidelijk dat aanvullende maatregelen getroffen moeten worden. De Ecologische Autoriteit constateert echter dat door het ontbreken van kwantitatieve gegevens, de exacte omvang van de restproblemen niet in beeld is. Hoofdstuk 8 "Richting nieuwe maatregelen" in de NDA's gaat te beknopt en onvoldoende concreet in op aanvullende maatregelen die voor deze restproblemen een oplossing zouden kunnen bieden.

De Ecologische Autoriteit adviseert om, als in de NDA geconstateerd wordt dat doelen niet worden gehaald, verslechtering is opgetreden of niet is uit te sluiten, deze aan te vullen met (een overzicht van) richtingen voor aanvullende interne én externe maatregelen.

2.7 Kennis- en monitoringsprogramma

NDA's van de eerste cyclus moeten nadrukkelijk gezien worden als de start van een iteratief proces, waarin steeds meer informatie beschikbaar komt en steeds meer duidelijkheid komt over de te nemen maatregelen om de natuur weer gezond te maken. Het gebruik van goed onderbouwde werkhypothesen en duidelijke tussenconclusies zorgt er dan voor dat een deel van de maatregelen uit deze eerste cyclus kan worden onderbouwd en een kwantitatief beeld ontstaat van de effectiviteit van deze maatregelen. Ondanks het ontbreken van gegevens, kunnen sommige conclusies wel degelijk al getrokken worden, bijvoorbeeld omdat er hierover (wetenschappelijke en ervarings-) kennis beschikbaar is of de mate van onzekerheid klein is.

Een belangrijk onderdeel van een NDA is het bieden van inzicht in gegevens- en kennishiaten. Er dienen monitoringsprogramma's gericht op verspreiding, aantallen en standplaatsfactoren opgezet te worden. Een goed beeld van de benodigde informatie, uitgesplitst naar gebiedsonderdelen, ontbreekt echter nog. Hierdoor zijn er nog veel 'losse eindjes' doordat niet is aangegeven:

- Hoe, wanneer en door wie het benodigde onderzoek wordt uitgevoerd om de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te krijgen.
- Welke concrete vervolgstappen worden ondernomen op het gebied van monitoring en evaluatie.

Schets de consequenties van het ontbreken van gegevens voor de onderbouwing van de eindoordelen in de NDA en de keuze van maatregelen. Onderbouw, bij het ontbreken van gegevens, waarom conclusies wel degelijk getrokken kunnen worden. Geef een samenvatting van de leemten in kennis en het benodigde onderzoek uit de NDA. Geef ook aan op welke manier gebiedskennis, van bijvoorbeeld beheerders, betrokken wordt als gegevens uit het veld (nog) niet beschikbaar zijn. De Ecologische Autoriteit raadt aan om de personen of organisaties die de essentiële kennis aan kunnen leveren daar voldoende ruimte (en middelen) voor te bieden. Beschrijf ook welk onderzoek of monitoring moet en kan worden ingezet om kennisleemtes op te vullen voor de volgende NDA-cyclus. Geef hierbij aan wie daarvoor verantwoordelijk is en welke planning is beoogd voor de uitvoering in elk gebied en voor de provincie als geheel. Geef aan wat op nationaal, provinciaal en gebiedsniveau wordt aangepakt.

3. Gebiedsspecifiek advies Dinkelland

In dit hoofdstuk beschrijft de Ecologische Autoriteit gebiedsspecifieke adviezen en geeft zij aan met welke informatie de NDA van Dinkelland aangepast en aangevuld moet worden. Naar het oordeel van de Ecologische Autoriteit is deze informatie essentieel om het belang van beschermde natuur volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming van de provincie Overijssel over de maatregelen om de natuurdoelen te realiseren.

3.1 Inleiding op het gebied Dinkelland

Het gebied Dinkelland kent in totaal twintig habitattypen en is daarnaast aangewezen voor drie habitatrichtlijnsoorten. Voor drie habitattypen geldt een uitbreidingsdoelstelling: Droge heide, Stroomdalgraslanden en Blauwgraslanden (bij de laatste twee is ook kwaliteitsverbetering een doel). Bij de (sub)habitattypen vochtige alluviale bossen, vochtige heide en zwak gebufferde en zure vennen is – naast behoud van oppervlakte – verbetering van kwaliteit de doelstelling. Bij de overige habitattypen is een behoudsdoelstelling van toepassing. Een groot deel van de habitattypen heeft een geringe oppervlakte, variërend van 0,01 ha tot 1,9. Het habitatype droge heide heeft de grootste omvang (47,1 ha) in het gebied. Voor blauwgrasland betreft het 5,1 ha aan oppervlakte.

Ook zijn voor Dinkelland een aantal habitatsoorten genoemd, te weten Beekprik, Bittervoorn en Rivierdonderpad (alle drie vissoorten). Alleen voor de beekprik geldt een uitbreidingsdoelstelling oppervlakte leefgebied en verbetering van kwaliteit.

Urgentie

De planvorming richt zich tot nu toe alleen op het voorkomen van verdere verslechtering. In het NDA is al geconcludeerd dat alleen interne, reeds uitgevoerde of geplande maatregelen onvoldoende zijn om verslechtering van habitattypen in Dinkelland te voorkomen. Instandhoudingsdoelen raken hierdoor steeds verder uit het zicht en de waarschijnlijkheid dat deze op termijn alsnog gehaald worden neemt af. Snel en fors ingrijpen is meer dan ooit noodzakelijk om deze verslechtering om te buigen en het ten doel gestelde herstel op te starten. Dit wordt nog versterkt door de gevolgen van klimaatverandering. Het is niet toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen totdat verdere verslechtering optreedt. De NDA gaat nog niet in op de invulling van de doelen voor uitbreiding en verbetering. De Ecologische Autoriteit ziet dan ook de nodige urgentie om dit proces nu al op te starten. Dit ook mede vanwege de verwachte lange doorlooptijd van het huidige gebiedsproces en de wettelijke verplichtingen en verbeterdoelstellingen voor genoemd natuurherstel.

Voor de Ecologische Autoriteit is de onzekerheid over de toekomst van het gebied die daarmee voortduurt aanleiding om in dit hoofdstuk een gebiedsspecifiek advies te geven over de wijze waarop natuurherstel in dit gebied gestalte zou moeten worden gegeven (en waarin de NDA hierin nog onvoldoende houvast biedt).

3.2 Opgaven en doelen Dinkelland

De Stroomdalgraslanden en Blauwgraslanden zijn, naast de arealen aan heide, kenmerkend voor het gebied, maar vormen ook de grootste uitdaging voor behoud en uitbreiding van zowel oppervlakte als kwaliteit. Het herstel in Dinkelland moet zich volgens de kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen richten op uitbreiding oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van stroomdalgraslanden en blauwgraslanden. Deze opgave is onderdeel van de ontwikkeling van grotere beekdallandschappen bestaande uit beeklopen²⁰, het vlakke deel van het beekdal (wat regelmatig overstroomd), beekdalflanken²¹ en aangrenzende bossen van

²⁰ De bedding van een smal stromend water.

²¹ Dit is de overgang tussen het lage natte beekdal en de hogere en drogere gelegen delen.

beekdalen. Veel andere habitattypen zullen naar verwachting profijt hebben van maatregelen die zijn gericht op de habitattypen Stroomdalgraslanden en Blauwgraslanden voorgaande twee habitattypen. Dit geldt ook voor de behoud en uitbreidingsdoelstellingen voor genoemde habitatsoorten.

Vanuit het verslechteringsverbod in de habitatrictlijn moet behoud van de kwaliteit van habitats duurzaam geborgd worden. Nederland is verplicht om bij een geconstateerde verslechtering onmiddellijk passende maatregelen te nemen om dit om te buigen naar minimaal behoud van omvang en kwaliteit van habitattypen. Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van habitattypen in het gebied verslechtert. t.o.v. de situatie bij aanwijzing.

De Ecologische Autoriteit adviseert om, gezien de lange doorlooptijd van gebiedsprocessen en tegelijkertijd de wettelijke verplichting om verslechtering te voorkomen, uitbreidings- en verbeterdoelstellingen voor habitattypen die nog niet zijn uitgewerkt zo snel mogelijk op te pakken.

3.3 Knelpunten en maatregelen Dinkelland

De grootste bedreigingen worden gevormd door de te hoge stikstofdepositie, (eco)hydrologische problemen en de geringe oppervlakte van een deel van de aangewezen habitattypen. Maatregelen zijn echter nog niet of nauwelijks uitgevoerd en beperkt tot alleen interne maatregelen. Uit de NDA blijkt echter ook dat deze maatregelen onvoldoende zijn, en dat ook externe maatregelen nodig zijn. De NDA geeft hier wel enige richting aan, maar wordt hierin niet concreet en geeft ook geen doorkijk over mogelijke uitvoering. Zie ook het generieke advies in hoofdstuk 2 wat relevant is voor alle NDA's opgesteld door en in opdracht van Provincie Overijssel.

Stikstofdepositie

In het NDA wordt stikstofdepositie beschreven in paragraaf 4.2. Geconstateerd wordt dat de huidige stikstofdepositie op het hele Natura 2000-gebied te hoog is: gemiddeld tussen 1280-1820 mol N/ha/jaar. De effecten hiervan zijn in het veld te zien door onder meer vergrassing en toename begroeiing met bomen en struiken (verbossen). Kwaliteitsverbetering, zoals opgenomen in de doelen, kan voor dit gebied niet worden verwezenlijkt zonder beperking van de stikstofdepositie, richting het niveau van de kritische depositiewaarde van "Zwak gebufferde vennen"²² te weten 571 mol N/ha/jr. Dit betekent een reductieopgave van ongeveer 67%. Ook veel voorgenomen andere maatregelen, waaronder beheer gerelateerde zoals verwijderen opslag en lokaal plaggen zijn alleen effectief als de belasting met stikstof wordt teruggebracht.

De Ecologische Autoriteit adviseert in het NDA kwantitatieve gegevens op te nemen over de stikstofdepositie en hier een opgave aan te koppelen. Op basis van een (te lage) inschatting van de stikstofdepositie is de aanname dat deze met 2/3 dient te worden gereduceerd om de doelen voor de natuurkwaliteit in het gebied te kunnen halen.

(Eco)hydrologie

De gebieden Stroothuizen, Beuninger Achterveld en Punthuizen lijden onder een te lage grondwaterstand in het voorjaar en de zomermaanden. Hierdoor verdroogt het gebied en is de toestroming van basenrijk water naar o.a. blauwgraslanden verminderd. In het NDA zijn deze effecten beschreven, maar ontbreekt een meer gedetailleerde analyse van het effect op vegetatie en hieraan gebonden insecten.

²² Een Zwak gebufferd ven bevat zeer helder water met vegetaties van biesvormige planten. Vennen zijn laagten met water die in de zomer soms droogvallen. Rond de vennen komen doorgaans droge en natte heide en soms kleine zeggenvegetaties of blauwgrasland voor.

Punthuizen

De Ecologische Autoriteit constateert dat bij Punthuizen de verminderde toestroming van water van variërende kwaliteit leidt tot het vervagen van de gradiënt in het Blauwgrasland. Hierdoor verspreiden soorten van de drogere delen nu vrijwel over het gehele gebied, waarmee ook de voor deze gradiënten karakteristieke soorten dreigen te verdwijnen. Een voorbeeld hiervan is het afnemen van het Gentiaanblauwtje, een aan deze gradiëntsoorten gebonden vlindersoort, ondanks het reesteren van een grote populatie Klokjesgentiaan (de waardplant²³ van deze vlinder). De rupsen van deze vlindersoort brengen de helft van hun bestaan door in de mierennesten van bepaalde mierensoorten.²⁴ Vermoedelijk kunnen deze mierensoorten de wisselende waterstanden niet goed volgen (zomers te droog, 's winters ondergelopen), waardoor een ruimtelijke discrepantie ontstaat tussen de natte standplaats van de Klokjesgentiaan en de drogere nesten van de mieren (Knelpunten K1, 2, 3, 6, 7 en 25 NDA Tabel 3, p. 16-17). De bijbehorende maatregelen (M1a, b, M3a, b, M14a, M23, M27, M28, M29 en M30, NDA Tabel 4, p. 35,36) zijn nog geen van alle uitgevoerd.

Stroothuizen

Op basis van hydrologische gegevens blijkt dat er sprake is een toestroom van nitraatrijk grondwater, komend vanuit het landbouwgebied in het zuiden. Dit leidt ertoe dat pyriet²⁵ (FeS) in de bodem wordt geoxideerd (afkomstig uit oude rivierafzettingen) waardoor sulfiet- en sulfaationen ontstaan. Zowel sulfiet als sulfaat veroorzaken in de kwelzone binnen het gebied Stroothuizen zeer sterke verzuring (in de vorm van zwavelzuur en zwavelig zuur) en lokaal afsterven van de vegetatie. (Knelpunt K20 Tabel 3 NDA p. 17).

Voor het behalen van de doelen voor natuurkwaliteit is het op orde brengen van de hydrologie essentieel. Aandachtspunten hierbij zijn onder andere het creëren van een hogere goede drainagebasis in de omgeving om daarmee de GLG te verhogen. Daarnaast dient het gebruik van grondwater voor beregening sterk te worden teruggedrongen en vermesting van grondwater in het intrekgebied van lokale grondwatersystemen beperkt (dit is vooral van belang bij Stroothuizen).

Dinkel

Door overstroming komt basenrijk sediment het gebied in. Echter is de frequentie waarmee de Dinkel overstroomt verminderd, waardoor de stroomdalgraslanden ook minder vaak overstroomd. Omdat dit nu minder vaak gebeurt, kan het gebied (sneller) verzuren. De vochtige alluviale bossen dreigen hierdoor deels te verdrogen (Knelpunten K9 en K12, NDA Tabel 3, p.16). De NDA gaat niet specifiek in op de waterkwaliteit van de Dinkel en in hoeverre de waterkwaliteit tijdens inundaties een effect heeft op de kwaliteit van habitattypen in de overstromingsvlakten.

Ook directe vermesting vanuit aanliggende landbouwgronden, wat leidt tot eutrofiëring²⁶, vormt een bedreiging voor de staat van instandhouding van deze habitattypen (Knelpunt K13, NDA Tabel 3, p. 17). Directe aantastingen van de natuur langs delen van de Dinkel wordt gevormd door harde oeverbescherming, aangebracht door het waterschap. Dit tast het karakter van een laaglandbeek en de daarbij behorende natuurwaarden aan. Voor de uitvoering van deze oeverbeschermingen is geen ontheffing van de natuurbeschermingswet aangevraagd en daarom is er ook geen risicoanalyse gemaakt voor de aanwezige natuurwaarden.

²³ Waardplanten zijn plantensoorten waarop vlinders hun eitjes leggen en waar de rupsen vervolgens van leven.

²⁴ Het gentiaanblauwtje is een broedparasiet. Mieren zien de larven aan als hun eigen larven en broeden ze uit in het mierennest.

²⁵ Een ijzer en zwavel bevattend mineraal.

²⁶ Toename van voedingsstoffen in de bodem, de lucht en het water door (over)bemesting.

De Ecologische Autoriteit adviseert de volgende maatregelen gericht op verbeteren van de (eco)hydrologie:

- De in tabel 4 van de NDA genoemde maatregelen (M1c, d, M6a, b, M17) uitvoeren.
- Per direct verwijdering van de aangebrachte oeverbescherming (Maatregel M9, NDA Tabel 4, p. 36), waardoor weer erosie kan plaatsvinden.
- Inspoeling van nitraat z.s.m. stoppen (maatregel M16, Tabel 4 NDA, p. 35, nog niet uitgevoerd).
- Het stoppen van beregening vanuit grondwater binnen en direct buiten het N2000-gebied (ook samenhangend met maatregelen k25, M14a en M31 uit de NDA).

3.4 Synthese en conclusies Dinkelland

De mogelijkheden voor aanpak van de problematiek met maatregelen binnen de Natura 2000-grenzen zijn (of worden binnenkort) in aanzienlijke mate benut, maar deze alleen zijn onvoldoende om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Bovendien zijn de deze maatregelen alleen effectief wanneer ook maatregelen gericht op systeemherstel en stikstofreductie worden genomen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied. Het is niet toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen totdat verdere verslechtering optreedt. Voor het stopzetten van verdere verslechtering en het realiseren van de kernopgaven zijn naar het oordeel van de Ecologische Autoriteit ingrijpende systeemmaatregelen nodig die zo snel mogelijk moeten worden uitgevoerd, gezien de al lang voortdurende negatieve ontwikkeling van het gebied. Het door de wet ondersteunde natuurbelang heeft hierbij het primaat (art. 6 Habitatrictlijn). Daarbij moet maximaal ingezet worden op maatregelen die het systeemherstel, zoals aangegeven in de kernopgaves voor het gebied, ondersteunen. De focus ligt hier vooral op de gebieden Stroothuizen, Beuninger achterveld en Punthuizen. De maatregelen moeten gericht zijn op wat de natuur in het gebied volgens de NDA en waarvan effecten al bekend zijn, blijkend uit eerder uitgevoerde onderzoeken.

De Ecologische Autoriteit heeft, gezien de al opgetreden verslechtering, het dringende advies om de benoemde maatregelen onmiddellijk en volledig uit te voeren. Het is niet toegestaan om te wachten met het treffen van maatregelen als verslechtering is geconstateerd.

Het is niet uit te sluiten dat het bereiken van voldoende gunstige condities voor herstel mogelijk gevolgen kan hebben voor de iets wijdere omgeving van Dinkelland. Het betreft hier echter een beperkt invloedsgebied, waarvoor wordt aangeraden, indien nodig, maatwerk te leveren en de technische mogelijkheden te benutten voor mitigatie van neveneffecten op onder meer aanliggende landbouwgronden. Benut in aanvulling op de al voorgestelde maatregelen het gebiedsproces dat in het kader van de NPLG gaat lopen om synergie tussen verschillende opgaves te vinden, zoals stikstofreductie, verdrogingsbestrijding en natuurherstel.

4. Adviezen voor gebiedsprogramma

In dit hoofdstuk wordt uitsluitend de relatie die het NDA heeft met het gebiedsprogramma en waar relevant aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van het gebiedsprogramma nu en in de toekomst, te verbeteren. Dit is geen complete lijst met aanbevelingen, zie hiervoor het advies over de handreiking gebiedsprogramma's waarin wordt gewezen op het grote belang van samenhang.²⁷

Relatie instandhoudingsdoelen met andere doelen van het provinciale gebiedsprogramma

In de nog op te stellen gebiedsprogramma's per provincie wordt gestreefd naar een integrale aanpak op de onderwerpen natuur, water en klimaat. De Ecologische Autoriteit merkt in dit verband op dat de NDA nog niet ingaat op hoe de instandhoudingsdoelen voor Dinkelland zich verhouden tot andere doelen. Ecologisch gezien kunnen deze doelen sterk samenhangen, elkaar versterken of elkaar tegenwerken. Ook in het advies over de handreiking gebiedsprogramma's vraagt de Ecologische Autoriteit aandacht voor de samenhang en prioritering van de doelen. Voor dit gebied gaat het specifiek over de volgende onderwerpen:

- Waterkwaliteit en natuur opgenomen in de Kaderrichtlijn Water (KRW).
- Realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en, indien van toepassing, de doelen voor (weide)vogels.

Relatie stikstofspoor

Voor het vereiste systeeminzicht rond de Natura 2000-gebieden verwijst de Ecologische Autoriteit naar het advies over de Handreiking natuurdoelanalyse en naar paragraaf 2.3 van dit advies. De NDA geeft nog een beperkt inzicht in 'het stikstofspoor', omdat is gekozen om dit in het gebiedsprogramma pas meer in detail te betrekken. De Ecologische Autoriteit adviseert de informatie voor het provinciale gebiedsprogramma aan te vullen met inzicht in de herkomst van de stikstofbelasting. Geef voor overbelaste, stikstofgevoelige habitattypen, naast de actuele totale stikstofbelasting ook aan wat de bijdrage is van zeer lokale bronnen (binnen bijvoorbeeld 1 km), wat de bijdrage is van regionale bronnen (binnen bijvoorbeeld 3 km) en wat de landelijke achtergronddepositie uit Nederland en het buitenland is. Dit geeft inzicht in de meest effectieve maatregelen om de stikstofdepositie te reduceren.

²⁷ Zie ook het advies over de handreiking gebiedsprogramma's, te raadplegen via: <https://www.ecologischeautoriteit.nl/adviezen/5001>.

Bijlage 1: Projectgegevens

Werkwijze Ecologische Autoriteit

De Ecologische Autoriteit heeft voor dit advies een werkgroep van deskundigen samengesteld. Deze werkgroep toetst of in de natuurdoelanalyse (NDA) alle essentiële ecologische informatie is betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het Natura 2000-gebied bezocht en met de voortouwnemers en gebiedsbeheerder(s) gesproken. Meer informatie over de Ecologische Autoriteit en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Voortouwnemer

Provincie Overijssel

Samenstelling van de werkgroep

drs. Gert Dekker

drs. Reinoud Kleijberg

prof. dr. Henk Siepel

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

drs. Olaf van Velthuisen (secretaris)

Waar vind ik de stukken die de Ecologische Autoriteit heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.ecologischeautoriteit.nl projectnummer 5082 in te vullen in het zoekvak.

Arthur van Schendelstraat 760 • 3511 MK Utrecht
030 2347667 • info@ecologischeautoriteit.nl
www.ecologischeautoriteit.nl